

Найбільш ефективними джерелами надходження достовірної інформації є конфіденти. Організація і тактика використання можливостей конфіденційного співробітництва в оперативно-розшуковій діяльності (далі – ОРД) оперативних підрозділів ДПС України – не достатньо вивчена проблема, вирішення якої містить певний позитивний потенціал інформаційно-аналітичного забезпечення (далі – ІАЗ) такої діяльності.

Слід зазначити, що інформаційно-аналітична компонента в діяльності оперативних підрозділів складається з взаємопов'язаних систем:

- інформаційного забезпечення діяльності оперативних підрозділів (збір інформації, її первинне вивчення, накопичення та надання споживачам для інформаційного супроводу виконання завдань);

- аналітичної діяльності оперативних підрозділів (дослідження наявної в масивах даних та додатково отриманої інформації для опрацювання рекомендацій і пропозицій до управлінських рішень);

- управління інформаційно-аналітичними процесами в оперативних підрозділах (організація та керівництво процесами систем інформаційного забезпечення та аналітичної діяльності).

Саме тому підвищення ефективності використання конфідентів в оперативних підрозділах через ІАЗ ОРД є одним із напрямків покращення результативності протидії злочинності під час охорони державного кордону України.

ІАЗ оперативних підрозділів ДПС України полягає у проведенні комплексу заходів спрямованих на збір, узагальнення, аналіз, зберігання та використання інформації, у тому числі обмеженого доступу, для виконання завдань ОРД покладених законодавством України на оперативні підрозділи.

Зміст ІАЗ діяльності оперативних підрозділів ДПС України полягає у:

- отриманні, опрацюванні, накопиченні, збереженні, захисту, пошуку, перетворенні і поширенні інформації для вирішення задач ОРД;

- формуванні інформаційних ресурсів і наданні споживачам інформації для виконання ними своїх функціональних обов'язків, вироблення прогнозів розвитку обстановки на державному кордоні, в оперативних підрозділах, варіантів ефективних управлінських рішень, визначенні стратегії і тактики діяльності оперативних підрозділів, оцінки адекватності їх дій особливостям обстановки, що складається.

В результаті виконання завдань ІАЗ оперативні підрозділи отримують різноманітну інформацію, на основі якої здійснюється формування управлінських рішень щодо подальших дій. Як показує практика, ефективність охорони кордону залежить від доцільності управлінських рішень, які ґрунтуються на обробці великих масивів інформації.

Основною метою системи інформаційного забезпечення підрозділів ОРД є комплексна інформаційна підтримка оперативних підрозділів України у боротьбі зі злочинністю в основі якої мають бути організаційні, нормативно-правові, технічні, програмні та інші заходи підрозділів ДПС.

Одержано 31.10.2018

УДК 343.92

Анастасія Анатоліївна КОРЕНЮК,

провідний спеціаліст відділу методологічного забезпечення

проведення іспиту департаменту суддівської кар'єри

секретаріату Вищої кваліфікаційної комісії суддів України,

аспірант кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права

Національної академії внутрішніх справ

ОСНОВНІ ФОРМИ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ПРОБАЦІЇ З РЕЛІГІЙНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ У ЗАПОБІГАННІ РЕЦЕДИВНИМ ЗЛОЧИНАМ НЕПОВНОЛІТНІХ В УКРАЇНІ

Організація роботи із залучення релігійних організацій до співпраці з органами пробації розглядається як важлива складова успіху у сфері запобігання рецидивній злочинності неповнолітніх в Україні. Високий рівень довіри підлітків до різного роду релігійних

організацій забезпечує позитивні результати у сфері запобігання рецидивній злочинності. Звичайно, Церква не тільки ефективно впливає на духовний та освітній рівень виховання неповнолітніх, які перебувають у конфлікті із законом, а й виступає суб'єктом профілактики злочинності серед цієї категорії осіб.

В Україні релігійні організації уособлюють собою окремих структурний елемент суспільства та тісно взаємодіють з іншими його складовими, зокрема органами державної влади.

А. Літвінов та Т. Літвінова зазначають, що «функціонування релігійних організацій відіграє важливу роль у суспільстві. Вони не просто невід'ємний компонент будь-якої релігії та найважливіша умова її соціального буття, а й особлива форма задоволення відповідних суспільних потреб. Такі потреби визначають суть і призначення релігійних організацій, зокрема релігійних громад, напрями, способи і методи їх діяльності, що регламентуються законодавством» [5, с. 36].

Заслугує уваги думка Г. В. Дворецької, що «виникнення релігії пояснюється не тільки намаганням людей знайти відповіді на проблемні питання свого життя, а й спробою сформулювати світогляд віруючих людей, так, щоб вони дістали моральну опору й утіху в релігійній діяльності. У такому розумінні релігія – це служіння вищим силам, які спрямовують і контролюють процеси людської діяльності» [3, с. 256].

В Україні статус та діяльність релігійних організацій визначені Законом України «Про свободу совісті та релігійні організації». Статтею п'ятою вказаного Закону визначено, що «держава захищає права і законні інтереси релігійних організацій; сприяє встановленню відносин взаємної релігійної і світоглядної терпимості й поваги між громадянами, які сповідують релігію або не сповідують її, між віруючими різних віросповідань та їх релігійними організаціями; бере до відома і поважає традиції та внутрішні настанови релігійних організацій, якщо вони не суперечать чинному законодавству» [1]. При цьому цією ж статтею встановлено, що «релігійні організації мають право брати участь у громадському житті, а також використовувати нарівні з громадськими об'єднаннями засоби масової інформації» [1].

Таким чином, на нашу думку, релігійна організація є однією із перших значущих форм союзу людей на основі їх світогляду, які сповідують певну свою релігію; організація, яка тісно взаємодіє з різними суспільними інститутами, зокрема органами державної влади, у тому числі уповноваженими органами з питань пробації. При цьому, окрім здійснення основної функції – задоволення релігійних потреб людей своєї організації, замахується освітньою, духовною, благодійною та волонтерською діяльністю. Своєю чергою релігійні організації здійснюють неабиякий вплив як на суспільство в цілому, так і на окремі його групи, зокрема на неповнолітніх осіб, які перебувають у конфлікті з законом.

Усіма визнано, що злочинність – це зло, а гаслом діяльності релігійних організацій є боротьба зі злом. Крім цього, окремі християнські заповіді дублюють норми суспільної законослухняної поведінки, а релігійні організації проповідують дотримання правил поведінки у межах закону.

У такому ракурсі органи пробації та релігійні організації, при всій різниці між ними, мають одну спільну мету – боротьбу зі злочинністю.

Таким чином, релігійна організація може брати участь в процесі боротьби зі злочинністю через створення певного релігійного простору в якому будуть діяти особливі моральні стандарти. Умовою успішного перевиховання неповнолітнього злочинця є включення його в таке середовище. При цьому релігійні організації, які мають істотний духовний потенціал, можуть зіграти важливу роль в боротьбі із рецидивною злочинністю неповнолітніх і її соціальними наслідками.

Доцільною є думка В. В. Токмана, який зазначає, що «церкви і деномінації з давніх часів долучалися до облаштування внутрішнього устрою тих суспільств, у структуру яких були інтегровані, – надавали сакрального статусу владним інституціям, на підставі божественних приписів санкціонували принципи суспільних взаємовідносин, опікувалися системами виховання і освіти тощо» [6].

М. І. Жолтані стверджує, що релігійний вплив на засуджених уважався визначальним для організації всієї процедури виконання кримінального покарання та досягнення його

мети ще з моменту започаткування досліджень проблематики цього покарання, адже мету покарання, що полягає у забезпеченні громадської безпеки і відновлення соціальної гармонії, порушеної злочином, можливо досягти лише за умови відновлення соціальної гармонії, порушеної злочином, можливо досягти лише за умови відновлення гармонії в душі самого злочинця на основі принципів гуманізму та індивідуального підходу [4].

Так, у місцях позбавлення волі досить активно використовується допомога релігійних організацій у перевихованні злочинців. Підтвердженням цього є прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо регулювання діяльності священнослужителів (капеланів) в органах та установах, що належить до сфери управління Державної пенітенціарної служби України» та розробка Положення про Душпастирську раду з питань релігійної опіки у пенітенціарній системі України.

Враховуючи вищезазначене, ми вважаємо, що діяльність по боротьбі із рецидивною злочинністю неповнолітніх органами пробації повинна ґрунтуватися на чіткій, добре продуманій загальній концепції взаємодії з релігійними організаціями, якою визначено мету, пріоритети, сферу та форми цієї співпраці.

Аналізуючи спеціальне законодавство з вказаної проблеми, на нашу думку, лише одна із форм взаємодії органів пробації з релігійними організаціями закріплена законодавчо. Так, Законом України «Про пробацію» передбачено взаємодію органів пробації під час виконання покладених на них завдань із організаціями, у тому числі релігійними. При цьому, виходячи зі змісту іншої норми цього ж Закону, така співпраця може відбуватися у формі волонтерства. Своєю чергою волонтерська діяльність включає у себе такі форми співпраці як нагляд за суб'єктами пробації та проведення з ними соціально-виховної роботи [2].

Ми вважаємо за необхідне, виокремити інші важливі форми взаємодії органів пробації з релігійними організаціями у їх спільній діяльності по боротьбі із рецидивною злочинністю серед підлітків, зокрема:

- участь релігійних організацій у підготовці досудової доповіді щодо неповнолітнього обвинуваченого;
- здійснення душпастирської опіки в Секторах ювенальної пробації, зокрема введення посад капеланів у штатну структуру сектору;
- проведення богослужінь;
- здійснення релігійного обряду «сповіді гріхів»;
- духовне та освітнє виховання суб'єктів пробації;
- проведення спільних лекцій, бесід з неповнолітніми злочинцями;
- участь релігійних організацій у підготовці пробаційних програм, зокрема індивідуальних пробаційних програм виправлення неповнолітньої особи, яка перебуває у конфлікті з законом;
- подальша духовна та матеріальна підтримка осіб, звільнених з місць позбавлення волі, а також колишніх пробаціонерів (утримання особи у релігійному середовищі, допомога у пошуку житла, роботи, освіти та інше).

Релігійна організація дійсно здатна ефективно корегувати поведінку особистості, допомагати у налагодженні правильної та результативної взаємодії і спілкування спеціальних органів державної влади, зокрема органів пробації, з неповнолітніми, які перебувають у конфлікті із законом з метою їх перевиховання та запобігання вчиненню ними повторних злочинів. Суть релігійної профілактики полягає у включенні суб'єкта пробації в згуртоване, яке орієнтується на високі моральні стандарти, середовище, що зуміє сформувати у особистості новий світогляд і соціально прийнятні навички діяльності в соціумі. Тому, умовою ефективної боротьби із рецидивною злочинністю неповнолітніх в Україні є активне залучення органами пробації релігійних організацій та пошук і впровадження якомога більшого спектра форм такої взаємодії.

Список бібліографічних посилань

1. Про свободу совісті та релігійні організації : закон України від 23.04.1991 № 987-XII : станом на 27.10.2018 // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987-12> (дата звернення: 19.10.2018).
2. Про пробацію : закон України від 05.02.2015 № 160-VIII : станом на 27.10.2018 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19> (дата звернення: 19.10.2018).

3. Дворецька Г. В. Соціологія : навч. посіб. Київ, 2002. С. 472.

4. Жолтані М. І. Релігійний вплив на засуджених при відбуванні кримінального покарання // Актуальна юриспруденція : юрид. наук.-практ. Інтернет конф. URL: http://legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1672%3A091017-17&catid=195%3A5-102017&Itemid=241&lang=ru (дата звернення: 19.10.2018).

5. Літвінов А., Літвінова Т. Особливий статус релігійних громад при вчиненні нотаріальних дій. *Юридичний радник*. Київ, 2033. № 6 (72). С. 36.

6. Соціально значуща діяльність релігійних організацій України в сучасних соціально-політичних умовах // Національний інститут стратегічних досліджень : сайт. URL: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/relig_org_Ukr-953c2.pdf (дата звернення: 19.10.2018).

Одержано 27.10.2018

УДК 342.15

Михайло Олексійович КОРОЛЬ,

*старший викладач кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права
Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НЕДОТОРКАНОСТІ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ

Відповідно до статті 2 Конституції України «територія України в межах існуючих кордонів є цілісною і недоторканою». У силу свого суверенітету і, зокрема, територіального верховенства, кожна держава вправі самостійно встановлювати порядок перетинання її кордону громадянами, транспортом і вантажами (видання національного закону про державний кордон), або такий порядок установлюється за згодою зацікавлених держав з урахуванням загально визнаних принципів і норм міжнародного права (міжнародні договори про правовий режим державного кордону між суміжними державами). Для забезпечення недоторканності кордонів суміжні держави укладають угоди про режим взаємного кордону. Україна має майже з усіма такими країнами угоду про режим взаємного кордону і про розвиток мирного співробітництва на кордонах.

Таким чином, основний зміст принципу недоторканості кордонів можна звести до трьох елементів:

- визнання існуючих кордонів у якості юридично встановлених відповідно до міжнародного права;
- відмова від будь-яких територіальних домагань на даний момент або в майбутньому;
- відмова від будь-яких інших зазіхань на ці кордони.

Хочемо відмітити, що гарантії безпеки і непорушності державних кордонів, спрощення процедур перетину державного кордону врегульовано міжнародними угодами регіонального характеру: Концепція ОБСЄ у сфері безпеки кордонів і прикордонного режиму 2005 р., Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., Шенгенські угоди 1985 і 1990 р., Регламент «Про вільне пересування на основі візи для довготривалого перебування» 2001 р., План дій з лібералізації ЄС, Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями 1980 р. і т.д.

Забезпечення відкритості й безпеки кордонів на вільному, демократичному й інтегрованому просторі ОБСЄ передбачає Концепція у сфері безпеки кордонів і прикордонного режиму. Її держави-учасниці підтверджують свої юридичні та політичні зобов'язання з питань кордонів на універсальному, регіональному і двосторонньому рівнях [1]. Це зумовлює посилення співпраці митних, прикордонних, міграційних служб, правоохоронних, інших уповноважених органів держав з метою сприяння вільному і безпечному пересуванню людей, товарів і послуг, інвестицій через кордони у межах міжнародного права, ослаблення загроз тероризму, транснаціональної злочинності, корупції, нелегальної міграції, забезпечення достойного поведіння з особами, які перетинають кордон, створення необхідних умов у прикордонних районах.